

A 2015/2016. tanévi
Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny
második forduló

MAGYAR IRODALOM

Javítási – értékelési útmutató

1. Javítási – értékelési útmutató

az **Áprily Lajos** lírája című témakörhöz tartozó feladatlaphoz

1. feladat

Nevezze meg a hiányzó életrajzi adatokat!

- a) **Költőtárs és jó barát**, akivel együtt szerkesztette a kolozsvári **Ellenzék**
irodalmi mellékletét: **Kuncz Aladár**
- b) Bár Brassóban született, gyermekkorának **tizenkét évét** egy **másik** településen
töltötte. **Hol?** **Parajdon**
- c) Tanított a **Bethlen Kollégiumban**. Melyik városban?
Nagyenyeden
- d) **Budapesten** tíz évig a **Leánynevelő Intézet** igazgatója volt.

Az intézmény neve: **Baár-Madas**

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5, összesen 2 pont

2. feladat

Fejtse ki röviden, hogyan mutatkozik meg **Áprily Lajos** költészetében a szülőföld szeretete! Legalább négy versre hivatkozzon!

A szülőföld szeretete, a szülőföld iránti honvágy akkor is végigkíséri költészetét, amikor már Budapestre költözik; illetve telket vásárol a Visegrád közeli Nagyvíllám-dűlő völgyében, és házat építtet Szentgyörgypusztán. Az sem véletlen, hogy évek múltán egyévi szabadságot kér feletteseitől, hogy Parajdon, a Kis-és Nagyág-patakok találkozásánál ún. boronaházat ácsoltasson, hogy újra átélje a gyermekkor meghatározó élményét, magába szívja a szülőföld szabad levegőjét.

*Vercímek például: Kalács, keddi kalács;
Ének a Küküllőhöz;
A régi házban;
A láthatatlan írás;
Októberi séta;
Beszélgetés a földdel.*

(Bármilyen más, a témát érintő cím és válasz elfogadható!)

Elérhető pontszám: a verscímekért 0,5-0,5 a helyes válaszáért 4, összesen 6 pont

3. feladat

Magyarázza meg, milyen életrajzi élményt jelenít meg a Juhok című vers!

A kávéházi, bohém társaság tagjai között elfeledkeznek egy időre a gyökereiről, különösen édesapjáról. Amikor a juhok megjelennek a kávéház ajtajában, eszébe jut elhanyagolt szülőföldje, magára hagyott édesapja. Ekkor megfogadja, hogy ezután másképp lesz: visszamegy, hogy megkeresse gyökereit, elhagyott édesapját. Nagy fájdalommal jelentkezik ezúttal a honvágy.

Elérhető pontszám: a helyes válaszáért 2 pont

4. feladat

Kire emlékezik Áprily Lajos az alábbi versekben?

a) Patroklos alszik	<i>Ady Endre</i>
b) Tetőn	<i>Kós Károly</i>
c) Áldozat	<i>Petőfi Sándor</i>
d) Vallomás	<i>Kuncz Aladár</i>
e) A zarándok	<i>Kőrösi Csoma Sándor</i>
f) Régi poéta	<i>Ilosvai Selymes Péter</i>

Elérhető pontszám: a helyes válaszokért 0,5 – 0,5 pont, összesen 3 pont

5. feladat

Németh László 1927-ben az alábbiakat nyilatkozta Áprily Lajosról:

„Sziget” ... „a magyar líra pillanatnyi bomlásában”.

Értelmezze Németh László véleményét!

Noha élnek és alkotnak a Nyugat nagyjai, mégis Németh László úgy véli, hogy az elismert „nagyok” között különös szerepet kap Áprily Lajos. Sziget és elszigeteltség is jellemezheti őt, hiszen Erdélyben-Székelyföldön az ő művészete valóban egyedülálló; külön „sziget” a környezetéhez képest. Ezt a „szigetet” az anyaországiak nem is érthetik meg. A „magyar líra pillanatnyi bomlása” pedig a Nyugat költőinek átmeneti megtorpanására utal; mintha kiégett-elégett volna mindaz, amit költészetnek nevezünk. Németh László legalábbis így gondolja. (Bármilyen más, a témát érintő válasz elfogadható!)

Elérhető pontszám: 4 pont

6. feladat

Pótolja a hiányzó szót az Áprily-kötetek címében!

- a) *Rönk* a Tiszán
- b) Ábel *füstje*
- c) Falusi *elégia*
- d) *Esti* párbeszéd
- e) Rasmussen *hajóján*
- f) Akarsz-e *fényt*?

FIGYELEM!

A feladatlapon megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

Magyarság és európaiság szintézise Áprily Lajos lírájában

2. Javítási – értékelési útmutató

a **Kodolányi János történelmi regényeinek világa (Julianus barát, Boldog Margit)** című témakörhöz tartozó feladatlaphoz

1. feladat

Kodolányi és a kortárs irodalmi élet

Foglalja össze röviden, hogyan kapcsolódnak az alábbi folyóiratok, irodalmi szervezetek és személyek Kodolányi János életművéhez!

(Egy-egy helyes válasz 0,5 pont)

Nyugat

1922-ben a Nyugat című folyóiratban jelent meg Kodolányi Sötétség című műve, amelyet Móricz Zsigmondnak ajánlott. Kodolányi e művének publikálásától sorolta magát a „nyugatosok” közé. 1932-ben a Zeneakadémián rendezték meg a Nyugat szerzői estjén Kodolányi írói működésének 10. évfordulóját.

Új Szó

Barta Lajos Pozsonyban indított, kéthetente megjelenő folyóiratának budapesti lapszámainak szerkesztője volt.

IGE

1932-ben Kodolányi szervezőmunkája nyomán indult az Írók Gazdasági Egyesülete, ami a fiatal írók pályáját segítette. Itt ismerkedett meg Bajcsy-Zsilinszkyvel és a hozzá hasonló világszemléletű magyar alkotókkal. A szervezetet 1944 áprilisában a németek betiltották.

Janus Pannonius Társaság

Pécsett működő szellemi műhely, amelynek vezetőjével, Várkonyi Nándorral 1939-ben tervezték a Sorsunk című folyóirat indítását.

Szabó Lőrinc

Kodolányi munkatársa volt a Szabó Lőrinc által alapított rövid életű folyóiratnak, a Pandorának.

Együtt dolgoztak az Est-lapoknál. Bár voltak köztük viták, barátai közül Szabó Lőrinc állt hozzá legközelebb.

Simon Dezső

A még gyermek Kodolányi Vajszlón megértést, barátságot talált ebben a parasztfiúban, akivel életre szóló „testvérbarátságot” kötöttek. Simon Dezső hatására teremtett kapcsolatot a magyar faluval, a vajszlói parasztok életével, az ormánsági nép világával.

Elérhető pontszám: 3 pont

2. feladat

Kodolányi János és a népi írók mozgalma

„Kodolányi János a mi írócsoportunk egyik legharciasabb tagja volt a nép és nemzet védelmében.” (Illyés Gyula sorai 1979. december 7-én a vajszlói emlékház emlékkönyvében, in. Kodolányi Júlia: Apám 274.old.)

A)

Írjon négy indokot, miért igaz Illyés Gyula megállapítása! (a pontosan megfogalmazott indoklásokért 0,5-0,5 pont adható.)

- a népi írók nemzedékké szerveződésük történetében az 1931. november 29-én, a debreceni Déri Múzeum előtermében rendezett irodalmi estet hangsúlyozzák, amelyen Erdélyi József, Illyés Gyula, Németh László és Szabó Lőrinc mellett Kodolányi János is az Ady Társaság meghívottja volt.
- az ún. Debreceni Káté (a népi írók közös programirata) első változatát Kodolányi János fogalmazta meg. (A végleges változat szerzője: Németh László)
- Kodolányi a harmincas évek elejétől a népi írók közé sorolja magát, amikor Németh László megindította a Válasz című folyóiratot, ott van a lap munkatársai között.
- Részt vett népiek által kezdeményezett „falukutató” mozgalomban. „Lelki hazájába” az Ormánságba látogatott. Cikksorozatából alakult a Baranyai utazás című műve, amely könyv alakban csak 1941-ben jelent meg.
- 1943-ban felszólalt a szárszói tanácskozáson (ami Veres Péter szerint „az első igazi népfront találkozó” volt Balatonszárszón).
- 1945 után a népi írók segítségével tért vissza Kodolányi a magyar írók közé, s 1955-ben az Írószövetség tagja lett. (Balatonakarattyán a népi írók vezető egyéniségei: Veres Péter és Illyés Gyula látogatták és kérték visszatérését a közéletbe.

B)

Nevezzen meg négy, a népi írók mozgalomához tartozó szerzőt, akik irodalmi szociográfiákban tárták fel a korabeli társadalmi problémákat! (nevenként 0,5 pont)
Illyés Gyula: Puszták népe 1936

Szabó Zoltán: A tardi helyzet 1936

Veres Péter: Az Alföld parasztsága 1936, Számadás 1937

Darvas József: A legnagyobb magyar falu 1937, Egy parasztcsalád története 1939

Erdei Ferenc: Futóhomok 1937

Kovács Imre: A néma forradalom 1937

Elérhető pontszám: 4 pont

3. feladat

Történelmi regény a XX. században

Kodolányi a két világháború közötti magyar irodalomban megújította a történelmi regényt.

A

Nevezzen meg a kortársak közül négy szerzőt, akik történelmi regényt írtak!

(nevenként 0,5 pont)

Móricz Zsigmond, Herczeg Ferenc, Kosztolányi Dezső, Makkai Sándor,
Gulácsy Irén

B

Nevezzen meg Kodolányi munkásságából két történelmi regényciklust, s röviden foglalja össze, mi volt velük a szándéka!

Pl. A vas fiai, Julianus barát, Boldog Margit — Párhuzamot látott saját kora és a XIII. századi Magyarország között: idegen elnyomás, az ország veszélyeztetettsége, de Kodolányi bízott a nép életerejében és erkölcsi megújulásában.

Pl. Vízöntő, Bika, A tékozló fiú, Az Isten Hegye

Az archaikus kori mítoszokat vizsgálta, és az emberiség megújulásának lehetőségét kereste.

Elérhető pontszám: 4 pont

4. feladat

Kodolányi-idézetek – irodalmi művek

Az alábbi idézeteket Kodolányi János fogalmazta meg műveinek írása közben, illetve a művek befejezésekor.

A

„Jobb, ha szobám barlangjából csak a XIII. századot látom. Üdítőbb látvány, mint a XX-
é!” (1936)

Nevezze meg a regény címét és utaljon a témájára! (a teljes válasz 1 pont)

A vas fiai A tatárjárást megelőző időszak krónikája, a királyi udvar ábrázolása.

Az igazi harc a pogányság és a kereszténység között zajlik. A regény kiemelkedő fejezete a muhi csata leírása

B

„Mindent megcsináltam, amit kellett s tudtam, mindent elmondtam, amit el kellett mondanom. Mind a négy nagy mű kész...” (1953)

Sorolja fel a négy regény címét és utaljon a témájukra! (A teljes válasz 4 pont)

Vízöntő A vízözön korának mítoszát teremti újjá, a regényben megidézett vízözön képe valójában Kodolányi jelenének apokaliptikus élménye

Új ég, új föld A vízözön utáni újjáéledés története

Én vagyok A kereszténység történetének első éveit, Jehuda bar Simon emlékiratszerű visszaemlékezése (Júdás és Jézus története)

Az égő csipkebokor Mózes vezetésével a zsidók Egyiptomból való kivonulásának története

C

„ még most is látom és hallom” **jellemezte Kodolányi 1968-ban közreadott művét.**

Nevezze meg a regény címét és utaljon a témájára! (A teljes válasz 1 pont)

Visszapillantó tükör önéletrajz, az író hitvallása, emlékezések az írotársakra, szellemi és irodalmi kapcsolatokra.

Elérhető pontszám: 5 pont

5. feladat

A történelmi regények nyelve, stílusa

Ismertesse, milyen nyelvészeti vita alakult ki a Kodolányi középkort bemutató történelmi regényeinek nyelvhasználatáról!

Kodolányi szerint a nyelv történeti rétegei megőrzik a nép történelmi tudatát, ezeket kell ezért feltárni. A XIII. századi regényeiben ezért Dráva menti népnyelvi és archaikus alakokat használt fel. A nyelvészek részéről többen támadták, pedig nem tudományosan tévedhetetlen rekonstrukciót akart létrehozni, hanem illúziót kelteni. (példái: Laczkó Géza, Móricz Zsigmond)

Elérhető pontszám: 2 pont

6. feladat

Finnországi kapcsolatok

Finnországi kapcsolatok

Fejtse ki, milyen szerepet játszott a finn kultúra Kodolányi életében, szemléletmódjában!

A példakeresés ösztönözte finn útjait. 1936 és 1938 között ötször járt északon. Úgy érezte, társadalmi és politikai eszményeinek megvalósulásával találkozik Finnországban: a nemzeti jelleg megőrzésével és a demokrácia megvalósításával. Élményeiről két könyvet írt, melyeket közös kötetben jelentetett meg: *Suomi (A csend országa, Suomi titka)* Északon barátokra tett szert, írókkal, tudósokkal, művészekkel, egyszerű emberekkel találkozott, s barátságot kötött Arvi Jarvanteusszal, a finnek egyik legjelentősebb írójával.

Padasjokin és Budapesten írta a *Boldog Margitot*, (1937) és 1938-ban Helsinkiben fejezte be a *Julianus* barátot.

Elérhető pontszám: 2 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

Atmoszférateremtés és lélektani ábrázolás Kodolányi János regényeiben

3. Javítási-értékelési útmutató

a **Berzsenyi Dániel költői világa** című témakörhöz tartozó feladatlaphoz

1. feladat

**Fejtse ki röviden, mi a kapcsolat Berzsenyi és a megnevezett személy között!
(Megoldásai legalább két-két válaszlelemet tartalmazzanak!)**

Döbrentei Gábor

Berzsenyi távoli rokona, levelezőtársa. Egyetlen barátja az irodalomban. Kazinczy hívja fel figyelmét Berzsenyire (3 verset küld). 1842-ben megjelenteti az első összkiadást; 50 oldalas bevezető tanulmányt is ír hozzá – ez sajnos, számos tévedés, legenda forrása lesz.

Helmecki Mihály

Berzsenyi 1813-as, 1. kötetének kiadója. A 2. bővített kiadás „kalauz értekezését“ ő írta; ő olvassa fel Kölcsey emlékbeszédét az Akadémián.

Széchenyi István

1830-tól ismeri, Széchenyi elküldi neki a Lovakról című könyvét, Berzsenyi verset ajánl neki (Gróf Mailáth Jánoshoz) – nézeteltérés támad; kapcsolatuk igen, de jó viszonyuk soha nem szakad meg. Széchenyi többször idézi őt a Hitel című művében, s a „legvalódibban tisztelt Hazámfiának“ nevezi.)

Friedrich von Matthisson

Német költő, a korai romantika egyik képviselője. Berzsenyi kortársa. Horatius mellett Matthisson hatását emlegeti a szakirodalom (viták!). Valószínű, hogy Horatiushoz (Flaccushoz) M. költészetén keresztül jutott el Berzsenyi.

Minden egyéb helytálló megoldás elfogadható.

Elérhető pontszám válaszlelemenként 0,5-0,5 pont, összesen 4 pont

2. feladat

Berzsenyi Dániel számos jelentős tanulmányt, értekezést is írt. Nevezze meg a megadott évben írt tanulmányának, értekezésének címét!

Év	Tanulmány, értekezés címe
1813	A religiók eredete és harmóniája
1817-18	Antirecensió Kölcsey Recenziójára
1825	Észrevételek Kölcsey Recenziójára
1826	A versformákról
1833	A magyarországi mezei szorgalom némely akadályairól
1833	Poetai harmonistica

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 3 pont

3. feladat

Berzsenyit sokféle néven ismerjük a magyar irodalomban. Válaszoljon az alábbi két kérdésre! (Megoldásai itt is legalább két-két válaszelemet tartalmazzanak.)

Ki nevezte „somogyi Diogenésznek“ és miért?

Önmagát nevezte így egy Kazinczynak írott levelében 1809 januárjában:

„Az én egyedül való barátaim a magánosság és elmélkedés”... „tituláljon Miklai Remetének vagy Somogyi Diogenesnek, ...“. Diogenészre, az ókori filozófusra tesz utalást, aki a boldogság forrását az erényes életben látta, amelyhez az anyagi javaktól való teljes függetlenedés és lelkünk teljes birtoklása vezet.

Ki nevezte „niklai remetének“ és miért?

Festetics György gróf az 1817-es keszthelyi helikoni ünnepségre szóló meghívóban:

„Bátorkodunk tehát a somogyi Kazinczyra vetni szemünket, ...“.

E levélben írja meg az elnevezés indokát: *„... a Niklai Bölcsnek, akinek dicshírét a halandóságnak köde el nem éri, ...“*

Elérhető pontszám: válaszelemenként 0,5-0,5 pont, összesen 2 pont

4. feladat

Berzsenyi Dániel 20. századi értelmezői úgy vélik, a költő sajátos „magánmitológiája” alapján szerkesztette meg az 1816-os kötetét, egy „poétai románt”. Nevezze meg a szerkezeti egységek témáját, mindegyikhez írjon legalább egy verscímet!

	Téma	Jellegzetes műfajok	Példa
Első könyv	Alanyi költészet, „amathusi ódaköltő”: magány, szerelem, filozofikus gondolatok	elégiák, gondolati ódák	A Melanchólia, A Jámborság s a Középszer, A közelítő tél, Horác, Osztályrészem, Amathus
Második könyv	Közösségi költészet, váteszköltő: egy közösség romlása az időben, a közösség képviselője	hazafias ódák, episztolák	Virág Benedekhez, A Magyarokhoz (Romlásnak indult...), Fohászkodás, Az Ulmai Ütközet, Felsőbüki Nagy Pálhoz, A Felkölt Nemességhez
Harmadik könyv	Alanyi költészet, „arcadiai dalköltő”: szerelem, játékosság, vallomás, létösszegzés	dalok, elégiák	A Múzsához, Esdeklő szerelem, Lollihoz, Mulandóság, Phillisz, Szerelmes bánkódás, Czenczimhez, Életphilosophia, Levéltöredék barátnémhoz
Negyedik könyv	Közösségi költészet, a nyilvánosság elé lépett tudós költő a felvilágosodás eszméi	episztolák	A Pesti Magyar Társasághoz, Döbrentei Gáborhoz, Dukai Takács Judithoz, Vitkovics Mihályhoz, Helmeczi Mihályhoz, Vandál bölcsesség

Csak hibátlan sorért adható pont!

Minden helyesen kitöltött sor 1 pont, összesen 4 pont

5. feladat

Berzsenyi Dániel legnagyobb klasszikus mestere Horatius volt. Az alábbi idézetekben egy-egy Horatius-tanítás magyarítása található. Nevezze meg a horatiusi elvet, illetve a Berzsenyi-vers címét! (Egy Horatius-tanítás, illetve egy Berzsenyi-vers csak egyszer szerepelhet a táblázatban.)

Idézet	Horatiusi elv	Verscím
<p>„Használd a napokat, s ami jelen vagyon, Forró szívvel öleld, s a szerelem szelíd Érzésit ki ne zárd, míg fiatal korod Boldog csillaga tündököl.</p> <p>Holnappal ne törődj, messze ne álmodozz, Légy víg, légy te okos, míg lehet, élj s örülj. Míg szólunk, az idő hirtelen elrepül, Mint a nyíl s zuhogó patak.”</p>	„Carpe diem”	Horác
<p>„Életem képe ez. – Már elestvéledtem, Béborult az élet vidám álorcája! Még két mulatótárs van ébren mellettem: A szelíd szerelem hamvadó szikrája S bús melancholiám szomorgó nótája.”</p>	alanyi költészet eszménye	Levéltöredék barátnémhoz
<p>„Ott taníts engem nemes érzeményid Tiszta forrását huraimra csalni; Ott taníts: mint kell az idővel élni, S bölcsen örülni.</p> <p>Ott taníts: nyugodt megelekedéssel A dicső virtus menedéköléből A vad orkánok s habok üldözését Nézni mosolygva.”</p>	arany középszer	Horatiushoz

Elérhető pontszám helyes válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 3 pont

6. feladat

Hasonlítsa össze a két részletet! Válaszában említse meg a hasonlóságokat és ellentéteket! Röviden írjon arról is, mi olvasható ki a sorokból Berzsenyi költészetfelfogásáról!

<p>„Tündér tükörben nyílt nekem a világ. S mint egy Pygmalion szobra, ölem hevén Életre gyűlni látszana honom, S annak ivá kebelem sugalmát. ... Eltűnt a rémkép. ...” (Gróf Mailáth Jánoshoz)</p>	<p>„Halljuk, miket mond a lekötött kalóz: Tündér változatok műhelye a világ, Mind a poézis bájalakja: Ámde csak egy az igaz, nagy és jó, Melynek mosolygó jelicíme lett a szép, ...” (A poézis hajdan és most)</p>
---	---

Hasonlóságok: a költői összegzés, teremtő költészet; mitológiai utalás (Pygmalion, Proteusz-Odüsszeusz), alkaioszi strófa (a 2. sor aszklepiadészi); tündér tükör – tündér változatok, a poézis sokszínűsége – a világ változatos valósága; romantikus képalkotás

Ellentétek: E.sz. 1.sz. ↔ E.sz.3.sz. →kalóz (bár tulajdonképpen ő maga az); múlt(jelen) ↔ jelen(jövő); visszatekintés, kudarc a költészet ↔ a költészet a világ kiteljesedése (szent poézis) ; személyes ↔ általános

Más helytálló megoldás is elfogadható.

Kulcsszavak:

poézis, eszmény, teremtő költészet, magasabbrendű poézis, harmónia, poétai szép

Elérhető pontszám: összesen 4 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

„Itt minden édes mérget rejt magába,
S gigászi harczot minden nyugalom.”

**Költői szerepek, szerepminták és poétikai eszközök sokszínűsége
Berzsenyi Dániel lírájában**

4. Javítási útmutató

A tudós konfliktusai XX. századi drámákban (Brecht: Galilei élete; Németh László: Galilei; Dürrenmatt: A fizikusok) című témához tartozó feladatlap

1. feladat

Értelmezze az alábbi fogalmakat a fenti témával összefüggésben!

tézisdráma: Az irányműfajok alfaja. Célja a drámaíró szándéka szerint valamely politikai, erkölcsi vagy társadalmi tétel, állítás bizonyítása, **a befogadó meggyőzése** annak igazságáról. Ezért a tézisdrámában **fontos szerepet kap a tanító szándék. Brechtnek az atomkorszakot előrevetítő drámája sokrétűen állítja elének Galilei alakját.** Megmutatja a harcra kész tudóst, aki tudományos eredményeivel, felfedezéseivel új kort készít elő az emberiség történetében, de ugyanakkor kényelmes életért, megalkuvó, gyenge öregembert is. **Galilei maga mond ítéletet önmaga felett,** s ezzel kifejti a darab alap gondolatát: a tudós és átvitt értelemben az egész értelmiség, **felelősségét a társadalomért,** a haladásért.

eszmedráma: : Németh László drámái **emberi-erkölcsi megújulást-emelkedést szolgáló üzenetet** közvetítenek. A történelmi hasonlóság, a **jelképes-példázatos dramaturgia** (parabolikus eszmedráma) kisebb-nagyobb mértékben Németh László minden történelmi drámájának fontos hatáseleme . **A történelmi objektivitás-igény,** a történelmi párhuzam.

tragikomikus: a modern drámában jellemző **az esztétikai minőségek keveredése,** pl. tragikomikus, groteszk, abszurd, irónia. **Jellemző a paradoxia** mint a lét sajátossága, amely **a groteszk** formájában jelenik meg. **A fizikusok** című dráma keserű komédia. Zahnd doktornő képviseli **az álértéket, de lelepleződésével nem jár együtt bukása.**

A dráma arra a paradoxonra épül, amelynek klasszikus példája Oidipusz sorsa: a tervszerűen cselekvő ember beleütközik a véletlenbe, amely célja ellentétéhez juttatja el.

Elérhető pontszám: fogalmanként 1-1 pont, összesen 3 pont

2. feladat

Foglalja össze lényegre törően a brechti, a dürrenmatti és a Németh László-i dramaturgia jellegzetességeit!

A drámaíró	<ul style="list-style-type: none"> • műfaji jellegzetességek • dramaturgiai jellegzetességek • arisztotelészi elvek és újítás
Brecht	<p>Kulcsszavak: <i>Szakítás az arisztotelészi tragédia-felfogással és dramaturgiával; antikartikus A drámai cselekmény helyére a jelenetszerű elbeszélés lép, melynek elrendezését a narrátor határozza meg. Mivel az egyik jelenet nem hordja magában a következő csíráját, a drámai feszültség csökken.</i></p> <p><i>epikus színház: elbeszélő, a nézőt a drámajáték szemlélőjévé teszi. Azaz arra készíti, hogy azonosulás helyett távolságtartó legyen, elidegenedjen a színpadon zajló történésektől, és azokat mintegy külső szemlélőként értelmezze. Beleélésről lemond</i></p> <p>- V-Effekt (német <i>Verfremdung</i> 'elidegenítés'): ismert történet, narrátor, dalbetét, feliratok, képek, zenei effektusok alkalmazása</p> <p><i>- cél: nevelés és megértés</i></p>
Dürrenmatt	<p>Kulcsszavak: Érvényesíti a hármas egység elvét; a viszonyváltozás konfliktusos szerveződését</p> <p>Az abszurd dráma új szemléletű drámairodalmat és annak megfelelő színházi előadásokat teremtett. Az abszurd drámát a lét teljes értelmetlenségét, céltalanságát tételező világnép hatja át, tudatosan az irracionálisra törekszik. Anti-dráma, a szereplők tehetetlen lények, sorsuk a passzivitás, a vegetatív szintű lét, amelyből kitörni nem lehet. A kifejezhetőség is kérdésessé válik, a nyelv maga is „lefokozódik” (nincs sem kommunikáció, sem karakter). Az egyén szabad döntésének szerepe. A kevés vegetáló szereplő, a cselekményhiány és a szegényes nyelv mellett a kopár színterek is fokozzák a szorongás és a bizonytalanság élményét.</p> <p><i>Dürrenmatt saját groteszk komédiáit, paraboláit, tézisdramáit „paradox színháznak” nevezi. Kérdése: miért fordulnak a tettek önmaguk ellen, anélkül, hogy bárki is irányítaná őket? Bevezeti a véletlen fogalmát, szerepét az elfogadott világmagyarázattal szemben, mellyel rámutat a 20. századi civilizáció sorsára</i></p> <p>A fizikusokhoz írt 21 pontban találunk erre vonatkozó A pusztulás biztos, előbb-utóbb bekövetkezik, ellene nem tehetünk: a véletlen ellen nincs fegyverünk, mindenki ki van neki szolgáltatva.</p>

<p>Németh László</p>	<p>Kulcsszavak. <i>Élményi azonosulás, a lírai katarzis elve</i></p> <p>„A drámának van egy extenzív, objektív shakespeare-i módja, s egy intenzív, szubjektív moliere-i: én az utóbbit űzöm” (Németh László) „kivágom a cselekmény legsűrűbb, sokfelé elágazó magját, mintegy a szívét, s abba vonom össze, ami előtte történt, s ami még következhetik” (Németh László)</p> <p>Magatartási lehetőségekben gondolkodó drámai szemlélet „Papírszínház”, „Kísérleti dramaturgia”, „egy ember vívódására” koncentrált típus; intellektualizmus, nyelvi emelkedettség, parabolyszerűség.</p> <p>Az önmagában is sokszínű hagyományt az antikvitás, a biblia, a reneszánsz dráma örökségével, az "emberiségköltemények" egyetemes távlatosságával kapcsolta össze A mondanivaló a szenvedélye, az egzisztencialista dramaturgia megteremtője.</p>
-----------------------------	---

Elérhető pontszám: válaszelemenként 1-1 pont, összesen 9 pont

3. feladat

Németh László *Galileijének* negyedik felvonása két változatban készült el. Foglalja össze a két változat megszületésének okát és jellemző különbségét!

Bár a bemutató 1954 politikai viharai közepette elmaradt, a kéziratról szóló vélemények alaposan megviselték az író: ki az inkvizíció aktualizálható jelképszerűségétől félt, ki pedig az egyház bírálatában talált hivatalosan megrendelt céltartóságtól. Úgy emlékszik, hogy a darabnak "nem volt lírai köldökzsinórja", fölszólításra keletkezett, de maga is **elismeri "a vérkeveredést szerző és hőse közt".** "

Főleg a Torricellivel folytatott párbeszéd jelenetében, önkínzó módon a fölismerésig juttatja el hősét, hogy **bár fölfedezését "természetesen semmi sem pótolhatja, a tudomány sorsa ... nincs többé egy fejhez kötve, akármilyen kitűnő is az".** Niccoloniné alakjában a védő szeretet, az összeesküvő bensőség erejét érezteti meg, de a darab többi szereplőire, akár Galilei ellenfeleire is áll az a tétel, hogy még a "gonoszok is" azt hiszik, igazuk van. A Galilei – ez is jellemző Németh László magatartási lehetőségekben gondolkodó drámai szemléletére – két változatban készült el, a másik szerint a főhős föllázad az igazság védelmében, és nem vállalja a "konstruktív kompromisszumot" – így inkább Husz vagy Széchenyi rokonává válik. A *Galileiről* írta Németh László, hogy ami miatt gyanússá vált, "a két egyház - a pápai és sztálini - hasonlósága", azt nem ő rakta belé, s nem is vonhatta ki, "az a történelmi hasonlóságból következett. Németh László egy 1958-as levelében "erkölcsi nagyképűsködésnek" minősítette az átdolgozott változatot. Azt írta róla, hogy szégyelli azt. **A két változat között viszont nemcsak lényeges különbséget látott, hanem egyenesen ellentétet: "Valóban az ellentétet írtam meg minimális változtatással," A Galilei együttesének (1956) írt tanulmánya szerint az új változatot érezte önmagával „összehangzóbb”-nak. Két évvel később éppen ezt a változatot tartotta szégyennek. Az első változatban Galileit felmenti, a második verzióban pedig elítéli.**

Elérhető pontszám: válaszelemenként 1-1 pont, összesen 2 pont

4. feladat

Nagy műfaji változatosság jellemzi a három drámaíró életművét. Írjon egy-egy műcímet alkotásaik közül, mely NEM a drámai műnemhez tartozik!

Brecht: pl. *Színházi tanulmányok, Kis organon a színház számára*

Németh László: pl. *Minőség forradalma, Gyász, Iszony*

Dürrenmatt: pl. *A színház problémái, A baleset, Az ígéret, A gyanú*

Elérhető pontszám: válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 1,5 pont

5. feladat

A három szerzőből melyik drámaíróra ismer rá az alábbi idézetekben?

a) „sűrű szövésű, kissé archaizáló, gondolati és mégis költői nyelvet teremtett”

(Görömbei András:) *Németh László*

b) „az oksági lánc tett-váltás-sorozatát apró tettek sorozatává változtatta”

(Bécsy Tamás:) *Brecht*

c) „a tervszerűen cselekvő ember beleütközik a véletlenbe, amely célja ellentétéhez juttatja”

(Mész Lászlóné:) *Dürrenmatt*

Elérhető pontszám: válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 1,5 pont

6. feladat

A drámákból melyik szereplőre ismer rá az alábbi idézetekben? Adja meg az író és a szereplő nevét!

a) „Fogságban mégis szabadok”

Dürrenmatt: *Einstein*

b) „A Biblia és Homérosz kedvenc olvasmányaim”

Brecht: *Galilei*

c) „Amit egyszer kigondoltunk, azt nem lehet visszavonni.”

Dürrenmatt: *Möbius*

Elérhető pontszám: válaszonként 0,5 pont, összesen 3 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

A tudományos és morális felelősség dilemmáira adott különböző magatartásválaszok dramaturgiai megjelenítése a modern tragikumban (Brecht: *Galilei élete*; Németh László: *Galilei*; Dürrenmatt: *A fizikusok*)